

วิเคราะห์คติความเชื่อวัตถุมงคลหลวงพ่อพระใสกับวิถีชีวิต ของชุมชนในจังหวัดหนองคาย*

Guideline of Beliefs, Sacred Objects of Luang Pho Phara Sai and the Life of Communities in Nongkhai Province

ธัญกนกรัตต์ จิระชกนนิชโยธธ, สมเดช นามเกต, พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน (แถวพันธุ์)
และอริย์รัช เลิศรวมโชค

Thankanokrat Jirachoknithichayotorn, Somdet Namket,
Phramaha Prateep Abhivatdhano (Thawpuntu) and Arithat Loesruamchok
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: a565keng@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่าลักษณะพุทธศิลปกรรม วัตถุมงคลหลวงพ่อพระใส 2) ศึกษาคติความเชื่อและแนวปฏิบัติของชุมชนในจังหวัดหนองคายที่มีต่อวัตถุ มงคลหลวงพ่อพระใส และ 3) วิเคราะห์คติความเชื่อและแนวปฏิบัติในวัตถุมงคลหลวงพ่อพระใสกับพุทธ จิตวิทยาของชุมชนในจังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย จำนวน 40 รูป/คน ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อยแล้ววิเคราะห์ เจริญพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลวงพ่อพระใสเป็นพระพุทธรูปสำคัญประดิษฐาน ณ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย มีประวัติ ยาวนานตั้งแต่สมัยล้านช้าง สร้างตามแบบศิลปะเวียงจันทน์ องค์พระงดงามด้วยพุทธลักษณะปางมารวิชัย หล่อด้วยทองคำสีสุก นอกจากคุณค่าทางพุทธศิลป์ หลวงพ่อพระใสยังเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พิธีสำคัญ เช่น การอัญเชิญเสด็จในวันสงกรานต์ สะท้อนการสืบสานประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่น

*ได้รับบทความ: 3 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 13 มิถุนายน 2568

Received: March 3, 2025; Revised: June 6, 2025; Accepted: June 13, 2025

2. คติความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลหลวงพ่พระใสเน้นความศักดิ์สิทธิ์ในการปกป้องคุ้มครอง เสริมสิริมงคล และสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในชุมชนผ่านพิธีกรรมทางศาสนา วัตถุมงคลรุ่นแม่บารมี ปี 2558 (รุ่นฟ้าผ่า) ได้รับความศรัทธาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ปาฏิหาริย์รอดชีวิตจากฟ้าผ่า และพิธีพุทธาภิเษกที่ศักดิ์สิทธิ์

3. การวิเคราะห์ผลกระทบพบว่า วัตถุมงคลนี้ช่วยเสริมความมั่นใจ ลดความวิตกกังวล เชื่อมโยงชุมชน และสืบทอดประเพณี นอกจากนี้ ยังส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การเช่าวัตถุมงคล และการจำหน่ายของที่ระลึก สะท้อนให้เห็นว่าวัตถุมงคลหลวงพ่พระใสเป็นมากกว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชนหนองคายอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: คติความเชื่อ; วัตถุมงคล; หลวงพ่พระใส; วิถีชีวิตของชุมชน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the history, artistic value, and Buddhist aesthetics of the sacred amulet of Luang Pho Phra Sai; 2) to examine the beliefs and practices of the Nong Khai community regarding this amulet; and 3) to analyze these beliefs and practices in relation to Buddhist psychology within the community. This qualitative research involved 40 key informants, with data collected through interviews and focus group discussions, followed by descriptive analysis.

The results revealed that:

1. Luang Pho Phra Sai is a revered Buddha statue enshrined at Wat Pho Chai, Nong Khai Province. It dates back to the Lan Xang period and was crafted in the Vientiane artistic style, featuring a beautifully seated Buddha in the Maravijaya posture, cast in radiant gold. Beyond its artistic significance, Luang Pho Phra Sai serves as a focal point of faith and spiritual refuge for the local people. Important ceremonies, such as the annual Songkran water-pouring ritual, reflect the continuity of local traditions and cultural heritage.

2. The community's beliefs regarding the sacred amulet of Luang Pho Phra Sai emphasize its divine power in offering protection, bringing good fortune, and fostering spiritual stability. Religious ceremonies surrounding this amulet strengthen social bonds within the community. The 2015 "Phra Sai Pha Baramee" (Lightning Strike) edition of the amulet has garnered profound reverence, particularly following a miraculous survival from a lightning strike, further reinforced by its sanctification in a revered Buddhist

consecration ceremony.

3. The analysis of its impact reveals that the amulet enhances confidence, alleviates anxiety, strengthens community connections, and preserves traditional practices. Additionally, it contributes to the local economy through religious tourism, amulet rentals, and souvenir sales. These findings highlight that the sacred amulet of Luang Pho Phra Sai is not only a religious artifact but also a cultural and spiritual anchor for the people of Nong Khai.

Keywords: Belief System; Sacred Amulet; Luang Pho Phra Sai; Community Way of Life

1. บทนำ

หลวงพ่พระใส เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดหนองคาย มีความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และความศรัทธาของชาวอีสานมายาวนาน ลักษณะขององค์หลวงพ่พระใส เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ 2 คืบ 1 นิ้ว สูงประมาณ 4 คืบ ศิลปะสมัยล้านช้าง มีพุทธลักษณะที่งดงามอ่อนช้อย ตำนานการสร้าง ตามตำนานกล่าวว่า หลวงพ่พระใสเป็นหนึ่งในพระพุทธรูป 3 องค์ ซึ่งพระราชบิดาทั้งสามพระองค์ของพระเจ้าสุวรรณคำผง แห่งอาณาจักรล้านช้าง ได้แก่ พระสุก พระเสริม และพระใส ทรงร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา ทั้งสามพระองค์ได้ประดิษฐานอยู่ตามเมืองสำคัญต่างๆ โดยเฉพาะพระใสได้นำมาประดิษฐานที่เมืองหนองคายในปัจจุบัน เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 ราว พ.ศ. 2369-2370 เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ก่อกบฏ รัชกาลที่ 3 โปรดให้กองทัพเข้าปราบและกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินจากลาวมาฝั่งไทย รวมถึงพระพุทธรูปสำคัญ 3 องค์ ได้แก่ พระสุก พระเสริม และพระใส ขณะที่เคลื่อนย้ายพระพุทธรูปเหล่านี้ลงเรือเพื่อจะส่งไปยังกรุงเทพฯ ปรากฏว่าเมื่อมาถึงแม่น้ำโขงบริเวณเมืองหนองคาย เรือที่บรรทุกพระสุกเกิดล่ม พระสุกจมน้ำหายไป เหลือเพียงพระเสริมและพระใส ต่อมาได้อัญเชิญ หลวงพ่พระใส มาประดิษฐานไว้ที่วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย และเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองนับแต่นั้น วัดโพธิ์ชัย (วัดหลวงพ่พระใส) ตั้งอยู่ในตัวเมืองหนองคาย เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวหนองคาย มีงานสมโภชหลวงพ่พระใส ทุกปีในช่วงเทศกาลสงกรานต์ (13-15 เมษายน) โดยมีพิธีอัญเชิญหลวงพ่พระใสแห่รอบเมือง ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชาวหนองคาย (กรมศิลปากร, 2547, หน้า 81) และเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมาอย่างยาวนาน พระพุทธรูปองค์นี้มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านช้าง และได้รับการเคารพนับถือจากประชาชนทั้งในประเทศไทยและประเทศลาว ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่พระใสได้รับการสืบทอดผ่านประเพณีและพิธีกรรมสำคัญ โดยเฉพาะพิธีอัญเชิญหลวงพ่พระใสแห่รอบเมืองและสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย (ณัฐพล

พรมหา, 2558, หน้า 39) นอกจากความสำคัญในแง่ของพุทธศิลป์และประวัติศาสตร์แล้ว หลวงพ่อพระใส ยังเป็นศูนย์กลางของศรัทธาและความเชื่อเกี่ยวกับพุทธอนุภาพและการปกป้องคุ้มครอง ทำให้มีการสร้างวัดถุมงคล หลวงพ่อพระใสขึ้นมา เพื่อให้ประชาชนได้นำไปบูชาและเป็นที่พักทางจิตใจ วัดถุมงคลเหล่านี้มีอิทธิพล อย่างมากต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย เนื่องจากมีความเชื่อว่าสามารถช่วยปกป้องคุ้มครอง เสริมสิริมงคล และสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้บูชา (จิราภรณ์ ศรีสุข, 2560, หน้า 108) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และ วิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับวัดถุมงคลหลวงพ่อพระใส การบริโภควัดถุมงคลในปัจจุบันอาจมีลักษณะเป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น และความศรัทธาของคนรุ่นใหม่อาจ เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562, หน้า 64) ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาและความเชื่อเกี่ยวกับวัดถุมงคลหลวงพ่อพระใสกับวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัด หนองคาย จึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรม ความเชื่อ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของ สังคมไทยในปัจจุบัน

ประชาชนในจังหวัดหนองคายยังศรัทธาหลวงพ่อพระใส แต่รูปแบบความเชื่อและการปฏิบัติ เปลี่ยนตามสังคมสมัยใหม่ ส่งผลต่อความศรัทธาและศรัทธาและความเชื่อเกี่ยวกับวัดถุมงคล ปัญหาหลักแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ความเชื่อและศรัทธา คนรุ่นใหม่มองวัดถุมงคลแตกต่าง บางกลุ่มเห็นเป็นเพียงวัตถุทาง ศาสนา ขณะที่บางกลุ่มยังถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ 2) พิธีกรรมและแนวปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลง และลดลง โดยเฉพาะเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท 3) เศรษฐกิจและพาณิชย์กรรม การเข้าวัดถุมงคลเชิง พาณิชย์มากขึ้น ผลิตจำนวนมากและตั้งราคาสูง อาจลดทอนคุณค่าทางจิตวิญญาณ 4) การสืบทอดและ อนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นความท้าทายในการถ่ายทอดความเชื่อและพิธีกรรมให้คนรุ่นใหม่ เพื่อรักษา วัฒนธรรมหลวงพ่อพระใสให้ยั่งยืน (Tambiah, 1984, p. 75) เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ ศรัทธาและความเชื่อเกี่ยวกับวัดถุมงคลหลวงพ่อพระใสและผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย ซึ่งแนวโน้มของศรัทธาและความเชื่อและผลกระทบต่อสังคม ซึ่งมีความสำคัญในหลายมิติ ได้แก่ 1) ด้านศาสนา และจิตวิทยา ทำให้เข้าใจถึงบทบาทของวัดถุมงคลในฐานะเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550, หน้า 95) 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยอนุรักษ์และสืบทอด ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อพระใสให้คงอยู่ต่อไป 3) ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและช่วยให้ชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายวัตถุถุมงคล (Smith, 2011, p. 71) ประโยชน์ที่ คาดว่าจะได้รับ 1) ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับศรัทธาและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัดถุมงคลหลวงพ่อพระใส 2) สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 3) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของศรัทธาและความเชื่อในสังคมไทย

ดังนั้น การวิจัยนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของวัดดุมงคลหลวงพ่อพระใสต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย และมีส่วนช่วยในการรักษาค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่าลักษณะพุทธศิลป์กรรมวัดดุมงคลหลวงพ่อพระใส
2. เพื่อศึกษาคติความเชื่อและแนวปฏิบัติของชุมชนในจังหวัดหนองคายที่มีต่อวัดดุมงคลหลวงพ่อพระใส
3. เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อและแนวปฏิบัติในวัดดุมงคลหลวงพ่อพระใสกับพุทธจิตวิทยาของชุมชนในจังหวัดหนองคาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางการศึกษาภาคสนาม (Field Research) ร่วมกับการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาความเชื่อ แนวปฏิบัติ และผลกระทบของวัดดุมงคลหลวงพ่อพระใสต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย ทั้งในมิติด้านศิลปะและพุทธศิลป์ ความศรัทธาและพิธีกรรม ตลอดจนการวิเคราะห์ตามแนวคิดจิตวิทยาพุทธ

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีกลุ่มเป้าหมายรวม 40 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) พระสงฆ์และนักวิชาการศาสนา จำนวน 10 รูป/คน ที่มีความรู้ด้านประวัติและความเชื่อเกี่ยวกับหลวงพ่อพระใส 2) ผู้อาวุโสและผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ที่มีบทบาทในการสืบทอดพิธีกรรมและประเพณี 3) ประชาชนทั่วไปและผู้ศรัทธา จำนวน 15 คน ที่มีการบูชาและใช้งานวัดดุมงคลในชีวิตประจำวัน 4) ผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างและจำหน่ายวัดดุมงคล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ 4 วิธีหลักในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสาร ศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และคติความเชื่อจากแหล่งข้อมูลวิชาการ หนังสือ บทความ และวารสาร 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อศึกษามุมมองจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชน และผู้ประกอบการ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของหลวงพ่อพระใสและวัดดุมงคลในวิถีชีวิตชุมชนและ 4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมในพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีอัญเชิญหลวงพ่อพระใสในเทศกาลสงกรานต์ พิธีพุทธาภิเษก และกิจกรรมบูชาวัดดุมงคล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การถอดเทปข้อมูล

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็น 2) การวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น จิตวิทยาพุทธ ศาสนาสังคมวิทยา และวัฒนธรรมศึกษา และ 3) การอภิปรายและสังเคราะห์ข้อมูล เชื่อมโยงข้อค้นพบเข้ากับแนวคิดทางพุทธศาสนาและบริบทของชุมชนท้องถิ่น ความน่าเชื่อถือของข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ได้ใช้เทคนิค การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งที่มาและวิธีเก็บข้อมูลที่หลากหลาย การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Check) และการใช้ผู้วิจัยร่วมและการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์คติความเชื่อวัตถุมงคลหลวงพ่อบุญรอดพระใสกับวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา คุณค่าลักษณะพุทธศิลป์กรรมวัตถุมงคลหลวงพ่อบุญรอดพระใส เป็นพระพุทธรูปสำคัญที่ประดิษฐานอยู่ในวัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ตั้งแต่ช่วงสมัยล้านช้าง โดยองค์พระได้รับการสร้างตามแบบช่างเวียงจันทน์ มีพุทธลักษณะงดงาม ชัดสมาริบบ้างมารวิชัย หล่อด้วยทองคำสีสุก คุณค่าของหลวงพ่อบุญรอดพระใสไม่เพียงแต่ในด้านศิลปกรรม ยังมีความสำคัญในด้านจิตใจและศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ หลวงพ่อบุญรอดพระใสถือเป็นศูนย์รวมศรัทธา ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชน และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวหนองคาย วัดโพธิ์ชัยได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงในปี พ.ศ. 2524 และการบูรณะเพื่อรักษาคุณค่าทางพุทธศิลป์ยังคงดำเนินต่อไป หลวงพ่อบุญรอดพระใสเป็นที่เคารพบูชาของประชาชน โดยเฉพาะในเทศกาลสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ ที่มีการอัญเชิญหลวงพ่อบุญรอดพระใสสรงน้ำ ซึ่งสะท้อนถึงการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบุญรอดพระใสยังทำให้มีความเชื่อว่าองค์พระจะคุ้มครองผู้คนจากอันตรายและนำพาความเป็นสิริมงคลมาให้โดยรวมแล้ว หลวงพ่อบุญรอดพระใสไม่เพียงแต่เป็นศิลปกรรมที่สูงส่ง หากยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความศรัทธาและความมั่นคงในชีวิตของประชาชนในจังหวัดหนองคายที่ยังคงเหนียวแน่นต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2. คติความเชื่อและแนวปฏิบัติของชุมชนในจังหวัดหนองคายที่มีต่อวัตถุมงคลหลวงพ่อบุญรอดพระใส แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาอันลึกซึ้งและความสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชน ชุมชนมีความเชื่อว่าหลวงพ่อบุญรอดพระใสเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ช่วยปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตรายและเสริมโชคชะตา ทั้งในด้านการงานและชีวิตส่วนตัว นอกจากนี้ วัตถุมงคลนี้ยังถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคลประจำเมืองหนองคาย ที่ผู้คนร่วมกันทำบุญและจัดพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบูชาหลวงพ่อบุญรอดพระใสมีความหลากหลาย เช่น การจัดตั้งโต๊ะบูชา การทำบุญประจำปี การจัดพิธีกรรมทางศาสนา และการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับศาสนาในโรงเรียนและวัด โดยกิจกรรมเหล่านี้ช่วย

รักษาความเชื่อและค่านิยมในชุมชนให้ยั่งยืน รวมถึงสร้างความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างประชาชน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อในหลวงพ่อพระใสไม่เพียงแต่เป็นเรื่องทางจิตใจ แต่ยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ช่วยสร้างความสงบสุขในครอบครัวและชุมชน ทำให้หลวงพ่อพระใสกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจและความเชื่อที่สำคัญของชุมชนในจังหวัดหนองคายอย่างแท้จริง

3. วิเคราะห์คติความเชื่อวัตถุมงคลหลวงพ่อพระใสกับวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย วัตถุมงคลหลวงพ่อพระใส รุ่นแม่บารมี ปี 2558 (รุ่นฟ้าผ่า) โดยพิจารณาผลกระทบในด้านความเชื่อความศรัทธา จิตวิทยาและอารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงเศรษฐกิจ ในด้านความเชื่อและศรัทธา พบว่าประชาชนให้ความเคารพบูชาวัตถุมงคลรุ่นนี้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากเชื่อว่ามีพุทธานุภาพในการปกป้องคุ้มครองและเสริมสิริมงคล อีกทั้งเหตุการณ์ปาฏิหาริย์ที่มีผู้รอดชีวิตจากฟ้าผ่าโดยไม่เป็นอันตรายยิ่งเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน นอกจากนี้ พิธีพุทธาภิเษกที่ศักดิ์สิทธิ์และการได้รับไฟพระฤกษ์พระราชทานยังทำให้วัตถุมงคลรุ่นนี้ได้รับการยกย่องในฐานะเครื่องรางที่มีพลังพิเศษ ด้านจิตวิทยาและอารมณ์ พบว่าวัตถุมงคลช่วยสร้างความมั่นใจและลดความวิตกกังวลของผู้บูชา ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและมีความหวังในชีวิต อีกทั้งยังส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การบูชาและทำบุญร่วมกัน ด้านสังคมและวัฒนธรรม วัตถุมงคลหลวงพ่อพระใสเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงชุมชนทำให้เกิดความสามัคคี และเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดประเพณีความเชื่อแก่คนรุ่นใหม่ ส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ วัตถุมงคลรุ่นนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดหนองคาย ทำให้เกิดรายได้จากการจำหน่ายวัตถุมงคล ของที่ระลึก และบริการที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การเช่าวัตถุมงคลยังเป็นแหล่งรายได้ให้วัดและชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจท้องถิ่นขยายตัว

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์คติความเชื่อวัตถุมงคลหลวงพ่อพระใสกับวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดหนองคาย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. วัตถุมงคลหลวงพ่อพระใสมีบทบาทสำคัญในชีวิตและวัฒนธรรมของชาวหนองคายอย่างลึกซึ้ง โดยมีคุณค่าในหลายด้าน ได้แก่ 1) ความสำคัญในชีวิตประจำวัน ช่วยเสริมความเชื่อมั่นและความปลอดภัย เชื่อว่าปกป้องตนเองและครอบครัวจากอันตราย ทำให้การบูชาวัตถุมงคลกลายเป็นกิจวัตรและส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน 2) การสร้างอัตลักษณ์และความเป็นหนึ่งเดียว เป็นสัญลักษณ์เชื่อมโยงความภูมิใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมความสามัคคีผ่านกิจกรรมทำบุญร่วมกัน 3) คุณค่าทางศิลปกรรม หลวงพ่อพระใสเป็นตัวแทนพุทธศิลป์ยุคล้านช้าง มีความงดงามทั้งในเชิงสุนทรียภาพและมีมือช่างท้องถิ่น ถือเป็นสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดหนองคาย 4) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ท้องถิ่น การบูชาส่งเสริมการท่องเที่ยวและกิจกรรมในชุมชน สร้างรายได้จากการค้าขายสินค้าและบริการ ในช่วงเทศกาลที่เกี่ยวข้อง 5) การสืบสานศรัทธาและประเพณีท้องถิ่น ช่วยรักษาและส่งต่อประเพณีดีงาม ในชุมชน สร้างความรักและความสามัคคีระหว่างสมาชิก โดยรวม วัตถุประสงค์หลวงพ่อบุญไฟไม่ใช่ว่าเพียงเครื่องรางศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์วันชัย เกสธมโม (มีมาก) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์ พบว่า พระพุทธชินราชซึ่งสร้างตามแบบศิลปะสุโขทัยและเชียงแสน มีความงดงามที่ส่งเสริมความเลื่อมใสศรัทธาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะองค์พระและซุ้มเรือนแก้วที่งดงามเป็นพิเศษ ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกประทับใจและมีศรัทธาในระดับสูง โดยเชื่อว่าองค์พระสามารถช่วยให้จิตใจสงบ แข็งแรง และป้องกันภัยได้ การศึกษายังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ อาชีพ และสถานะทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับศรัทธาอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับความประทับใจในความงามทางพุทธศิลป์ขององค์พระ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความศรัทธา สรุปได้ว่า พระพุทธชินราชไม่เพียงเป็นพุทธศิลป์ที่งดงาม แต่ยังเป็นศูนย์รวมศรัทธา และสื่อสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจให้เกิดความสงบสุขและมั่นคงในวิถีชีวิตของชาวพุทธ

2. คติความเชื่อและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวัตถุมงคลหลวงพ่อบุญไฟในจังหวัดหนองคายสะท้อนถึงความสัมพันธ์ลึกซึ้งระหว่างประชาชนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนอย่างรอบด้าน ประการแรก ชาวหนองคายมีความศรัทธาในพุทธคุณของหลวงพ่อบุญไฟ โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้การคุ้มครองและนำโชคลาภ พร้อมทั้งเป็นแรงบันดาลใจในการประพฤติดี และแสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ประการที่สอง แนวปฏิบัติ เช่น การบูชาและการทำบุญในเทศกาลประจำปี โดยเฉพาะช่วงสงกรานต์ ช่วยสืบสานวัฒนธรรมและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ประการที่สาม การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับหลวงพ่อบุญไฟยังช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวและส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล ประการสุดท้าย ชุมชนมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อรักษาความเชื่อและวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป สรุปได้ว่า วัตถุมงคลหลวงพ่อบุญไฟไม่เพียงเป็นเครื่องรางศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความภาคภูมิใจ คุณธรรม และความสามัคคี ที่มีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงของวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดหนองคาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภูเมธ สุเมโธ (พูนสุวรรณ) (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพระเจ้าแก้วตื้อ วัดสวนดอก เชียงใหม่ พบว่า ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระพุทธรูปเป็นการผสมผสานระหว่างหลักพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมของล้านนา 1) มิติความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนาเน้นการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (ตถาคตโพธิสัทธา) และกฎแห่งกรรม (กัมมสัทธา) อย่างไรก็ตาม ความเชื่อดั้งเดิมของล้านนา เช่น วิญญาณนิยมและธรรมชาตินิยม ยังคงมีอิทธิพล ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติของ

พระพุทธรูป 2) มิติพฤติกรรม พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อพระเจ้าแก้วตื้อโดยการกราบไหว้ บริจาค ปัจจัย และสวดมนต์ขอพร ขณะเดียวกัน ยังมีการอ้อนวอนขอพรและเสียดเสียดซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อดั้งเดิม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อของชาวพุทธที่มีต่อพระพุทธรูปในล้านนาเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและจิตใจของพุทธศาสนิกชน

3. การวิเคราะห์คติความเชื่อและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวัตถุมงคลหลวงพ่อบุญในชุมชนจังหวัดหนองคาย พบว่ามีบทบาทสำคัญในหลายมิติของชีวิตที่สัมพันธ์กับพุทธจิตวิทยาและวิถีชีวิตของประชาชน โดยในมิติทางศาสนาและจิตวิญญาณ วัตถุมงคลเป็นสื่อกลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดความสงบ มั่นคง และเสริมสร้างศรัทธา เช่น การบูชาที่บ้านหรือการสรงน้ำหลวงพ่อบุญในเทศกาลสำคัญ ส่วนในมิติทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ก่อให้เกิดความสามัคคีและเครือข่ายการสนับสนุนภายในชุมชน มิติทางวัฒนธรรมและการศึกษาเน้นการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และความศรัทธาของหลวงพ่อบุญแก่เยาวชน เพื่อสืบทอดค่านิยมดั้งเดิมให้คงอยู่ มิติทางเศรษฐกิจสะท้อนผ่านการผลิตและจำหน่ายวัตถุมงคล รวมถึงการจัดงานเทศกาลที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน ขณะที่มิติทางจิตวิทยา วัตถุมงคลมีบทบาทในการสร้างความมั่นใจ ลดความกังวล และส่งเสริมสภาวะจิตใจที่เป็นสุข สรุปได้ว่า วัตถุมงคลหลวงพ่อบุญเป็นมากกว่าวัตถุทางศาสนา แต่เป็นศูนย์รวมความเชื่อ ความหวัง และพลังทางใจที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของชาวหนองคายอย่างลึกซึ้ง ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระคำอึ้ง สติปัญญา (ตุลาวัน) (2562) เรื่อง ศึกษาคุณค่าของความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาหลวงพ่อบุญองค์ตื้อ นครหลวงเวียงจันทน์ พบว่า พระพุทธรูปและพิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยและบริบททางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม โดยพิธีกรรมทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศรัทธาและความศรัทธาในจิตใจของผู้ศรัทธา หลวงพ่อบุญองค์ตื้อถูกยกย่องให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีพลังคุ้มครอง และสามารถดลบันดาลพรแก่ผู้ประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้อง ความศรัทธาอันนี้เกิดจากศรัทธาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น พิธีกรรมดังกล่าวมีคุณค่าทั้งในระดับปัจเจกชนและชุมชน โดยในระดับปัจเจก พิธีกรรมช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความมั่นคงทางจิตใจ ส่วนในระดับชุมชน พิธีกรรมมีบทบาทในการเชื่อมโยงผู้คนและสร้างความสามัคคี แม้บริบททางสังคมจะเปลี่ยนแปลง แต่พิธีกรรมยังคงรักษาเอกลักษณ์และช่วยสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพระพุทธรูปในการหล่อหลอมความเชื่อของชุมชนในนครหลวงเวียงจันทน์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ทางศาสนา เสนอให้มีการจัดหลักสูตรหรือเวิร์กช็อปเกี่ยวกับความเชื่อและวัตถุมงคลหลวงพ่อบุญในโรงเรียนและชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในคุณค่าและ

ความสำคัญของวัดอุ้มงคลให้แก่คนรุ่นใหม่ พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลวิจัยสามารถนำไปใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและวัดอุ้มงคลหลวงพ่อบุญไซ เช่น หนังสือ หรือเอกสารออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนและประชาชนทั่วไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาค้นคว้าความหลากหลายของวัดอุ้มงคลในภูมิภาคอื่น ควรขยายการวิจัยไปยังวัดอุ้มงคลในภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัดอุ้มงคลต่างๆ ซึ่งอาจทำให้เห็นภาพรวมของวัฒนธรรมไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิเคราะห์แนวปฏิบัติเกี่ยวกับวัดอุ้มงคลหลวงพ่อบุญไซในจังหวัดหนองคายสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของความเชื่อทางศาสนาต่อวิถีชีวิตของชุมชนในหลากหลายมิติ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) การบูชาและการทำบุญ เป็นแนวปฏิบัติสำคัญที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ตักบาตร การสรงน้ำพระ และการบูชาวัดอุ้มงคลในบ้าน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและความมั่นใจในพลังคุ้มครองของหลวงพ่อบุญไซ
- 2) การผลิตและจำหน่ายวัดอุ้มงคล เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงทั้งศาสนาและเศรษฐกิจ โดยชุมชนมีการผลิตพระเครื่องและสิ่งของที่ผ่านการปลุกเสกเพื่อจำหน่ายในงานเทศกาล สร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น
- 3) การจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำบุญและพิธีบูชา ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีในชุมชน
- 4) การนำวัดอุ้มงคลมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมพลังใจและความรู้สึกปลอดภัย เช่น การพกพาติดตัวหรือวางไว้ในบ้าน
- 5) การศึกษาทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และแนวปฏิบัติไปยังคนรุ่นใหม่ เพื่อธำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางจิตใจและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุปการวิเคราะห์แนวปฏิบัติในวัดอุ้มงคลหลวงพ่อบุญไซของชุมชนในจังหวัดหนองคายแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างศรัทธาทางศาสนาและวิถีชีวิตที่มีคุณค่า วัดอุ้มงคลนี้ไม่เพียงแต่เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน สร้างอัตลักษณ์ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างความร่วมมือในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2547). *ประวัติและศิลปะพระพุทธรูปสำคัญในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.

จิราภรณ์ ศรีสุข. (2560). *ความเชื่อและการบูชาวัตถุมงคลในสังคมไทย: ศึกษากรณีพระเครื่องและความศรัทธาของประชาชน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัฐพล พรหมหา. (2558). *หลวงพ่อพระใส: ศรัทธาและพิธีกรรมของชาวหนองคาย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระคำอู่ สติปัญญา (ตุลาวัน). (2562). *ศึกษาคุณค่าของความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาหลวงพ่อดังที่ นครหลวงเวียงจันทน์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *พุทธศาสนากับสังคมไทย: หลักธรรมและความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระภุมเมธ สุขเมโธ (พูนสุวรรณ). (2553). *ความเชื่อและพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพระเจ้าแก้วที่ วัดสวนดอก เชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก). (2554). *การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Smith, B. (2011). *Buddhist Amulets and Thai Spirituality: Faith and Practice in Modern Society*. Bangkok: Thai Heritage Publishing.

Tambiah, S. J. (1984). *The Buddhist Saints of the Forest and the Cult of Amulets: A Study in Charisma, Hagiography, Sectarianism, and Millennial Buddhism*. Cambridge: Cambridge University Press.